

**KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15- 2016-
00001**

A jó kormányzást megalapozó köszolgáltat-fejlesztés

**Egy történelmi példa – Zrínyi Miklós könyvtára
a tudomány és a közösség szolgálatában**

**Dr. Hausner Gábor alezredes
HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum**

**Nemzeti Közzolgálati
Egyetem**

SZÉCHENYI 2020

**Európai Unió
Európai Szociális
Alap**

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

GRÓF ZRÍNYI MIKLÓS (1620–1664)

ÁLLAMFÉRFI, KATONA, KÖLTŐ ÉS HADTUDOMÁNYI ÍRÓ

- ❖ 1640- muraközi és légrádi örökös kapitány
 - ❖ 1645- Zala és Somogy megye főispánja
 - ❖ 1646: tábornok (Generalfeldwachmeister)
 - ❖ 1648- horvát-szlavón bán
 - ❖ 1660- titkos tanácsos
 - ❖ 1663 ősze: országos főkapitány (főgenerális)
-
- 1636- a Muraköz védelme
 - 1642-1646: a harmincéves háború harcterein
 - 1661: Zrínyi-Újvár felépítése
 - 1664. január-február: téli hadjárat
 - 1664. április-május: Kanizsa ostroma
 - 1664. június: Zrínyi-Újvár védelme
-
- 1645–1646 tele: *Szigeti veszedelem*
 - 1651: *Adriai tengernek Syrenaia Groff Zrini Miklós*
 - 1651–1653: *Vitéz hadnagy*
 - 1655: *Mátyás-elmélkedések*
 - 1661–1663: *Áfium*
Tábori kis tracta

CSÁKTORNYA A 17. SZÁZADBAN ÉS NAPJAINKBAN

A ZRÍNYI-KÖNYVTÁR SORSA ZRÍNYI MIKLÓS HALÁLA UTÁN

Zrínyi Ádám, Zrínyi Miklós fia (1662–1691)
a Zrínyi-könyvtár egyetlen korabeli
ábrázolásával.

Tobias Sadler rézmetszete, 1676–1679

Zrínyi Ádám felesége, Lamberg Mária
Katalin a könyvtárat 1692-ben második
házasságába magával vitte
Csehországba, Bitovba

Felfedezés: 1873

Kende S. bécsi antikvárius: 1890

Zágráb: 1893

BITOV (VÖTTAU) CSEHORSZÁG – A DAUN CSALÁD KASTÉLYA

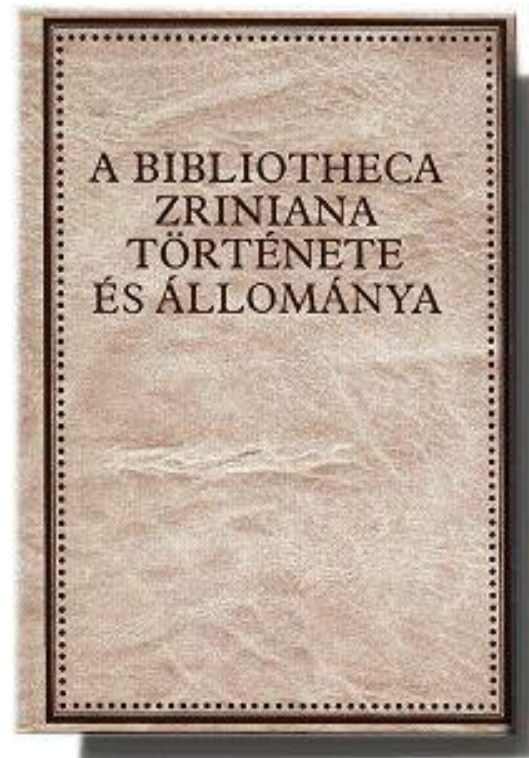

NACIONALNE I SVEUČILIŠNE KNJIŽNICE, ZAGREB – A BIBLIOTHECA ZRINIANA KÖTETEI A KÖNYVTÁR RAKTÁRPOLCAIN

A BIBLIOTHECA ZRINIANA MODERN FELDOLGOZÁSAI

Klaniczay Tibor (szerk.):
A Bibliotheca Zriniana története és állománya.
History and Stock of the Bibliotheca Zriniana.
(Zrínyi-Könyvtár IV.) Budapest,
Argumentum–Zrínyi, 1991. 628 o.

*Reconstruction of Miklós Zrínyi's Library by
VRML Budapest – Szeged – Zagreb, 2001–2002*

Conception: Károly Kokas, István Monok
Photography: Károly Kokas, Zoltán Aranyi
VRML programme: Gábor Csáki

A ZRÍNYI-KÖNYVTÁR 1662 ŐSZÉN KÉSZÜLT KATALÓGUSA

CATALOGVS
OMNIVM LIBRO-
RVM BIBLIOTECÆ
CHARITORIENSIS
EXCELLMĪ ATQ IL-
LMĪ DNĪ COMITIS
NICOLAI A ZRINIO
BANĪ ANNO DO-
MINI 1662
DIE 10 OCTOBRI

HISTORICI ANTI-
QVI ROMANI
ET ALII

22 TITI LIVII PA-
travini Historicorum om-
nium Romanorum longē
uberrimi & facile Princi-
pis libri omnes quot quot
ad nos pervenere.

46 FLAVIUS JOSEPHVS
Antiquitatum Judaicarū
libri viginti cum adiecta
vita ipsius.

43 FULVIVS SOR-
US Polyhistoriarum
In eodem Volumine autem con-
tinentur sequentes. Pompe-
nus Metellus Cosmographi-
de Orbis situ prædemonum.

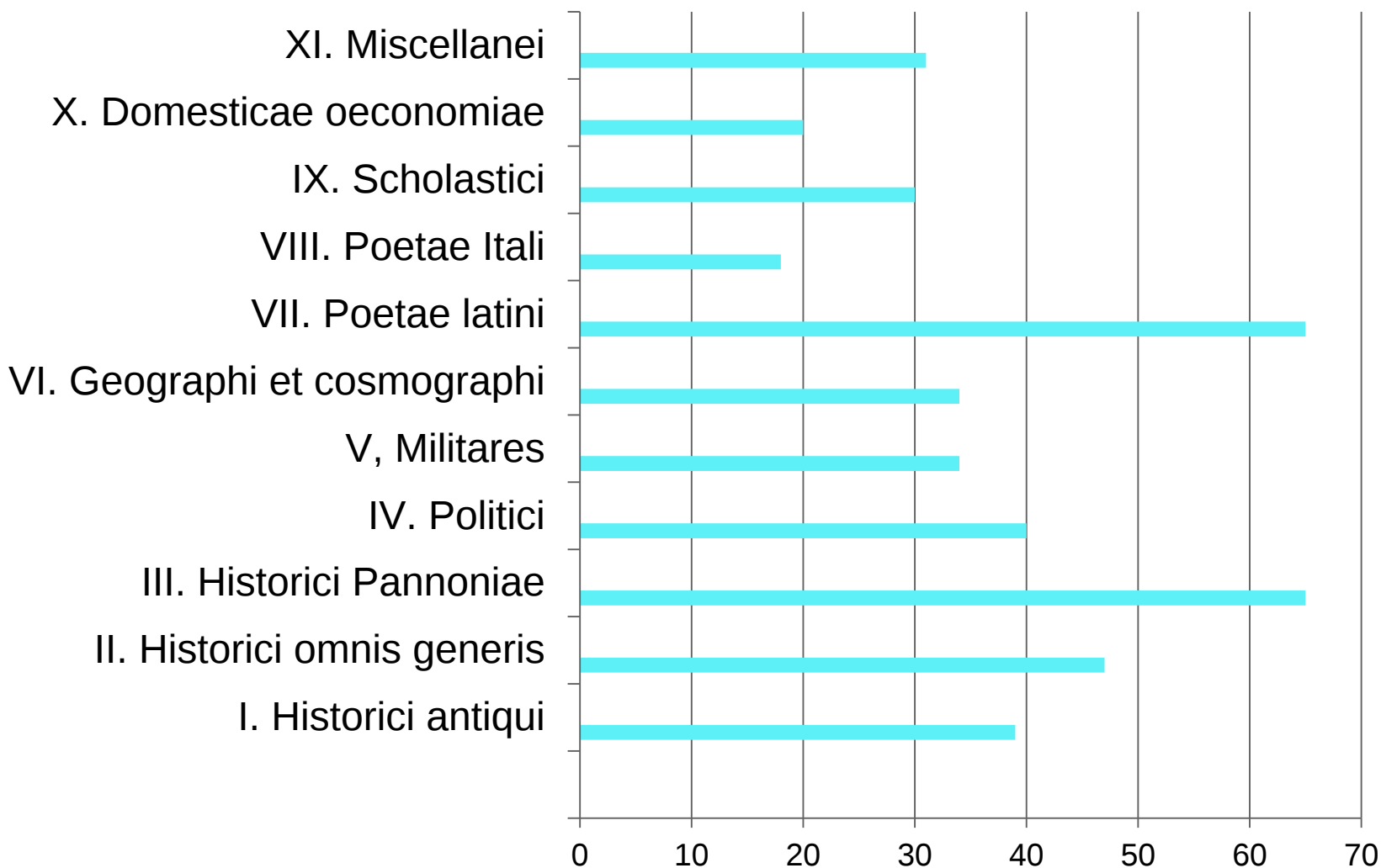
ERASMI STELLÆ Li-
berotham de ulustratibus
Borupia lib: duo. Legi-
MARTYRIS Angli medi-
olanensis & Oceanicæ Deladis
liber primus de Aseumum &
liber in integra filera luer.

4 DE VRBIS AC ROMA-
ni olim Imperij Splende-
re, opus exuditionibus His-
torij, ac ammaduentionibus
tam Sacris quam profanis
Illustratū. & liber novus
in integra filera in alba
membrana. Casalius Joes
Bajaz

48 PLYFARCHVS HE-
roni Græcorum Romano-
rum quæ Illustrium vitæ
liber magnus in integra filera
vra, antiquus, rubra pelle in
antiqua indutus.

300
4 PLYFARCHVS HÆRO-
nensis vitarum parallelarū seu
comparaturum, Augustanus nro
max

A ZRÍNYI-KÖNYVTÁR 1662. ÉVI KATALÓGUSÁNAK SZAKRENDI BEOSZTÁSA ÉS KÖTETSZÁMAI (ÖSSZESEN 423 KÖTET)

ZRÍNYI MIKLÓS KÖNYVTÁRÁNAK JELLEMZŐI

- *Kvantitatív jellemzők*

1662-es katalógus:	423 kötet
Ma is meglévő kötetek Zágrábban:	529 kötet
Elveszett könyvek:	202 kötet
A Zrínyi-könyvtár nagysága:	731 kötet
A korabeli főúri könyvtárak nagyságrendje:	200-800 kötet
A könyvek elhelyezése a gerincre írt számok alapján:	nagyság szerint

- *Kvalitatív jellemzők*

Modern szakrend

Egyes szakok differenciáltsága és korszerűsége

Könyvbeszerzés iránya (kb. 40% Itália, Velence)

Könyvek nyelvi összetétele (50% latin, 30% olasz)

Exlibrisek

Könyvkötések („in membrana alba”, „in rubro carmasin”)

Saját kezű possessor bejegyzések, margináliák

Nem reprezentációs, hanem használati célú könyvtár!

A KÖNYVTÁR ÉS AZ ÉLETMŰ ÖSSZEFÜGGÉSE

A Zrínyi-könyvtár szakbeosztása és az egyes szakokban található könyvek száma és korszerűsége megfeleltethető az életmű, pályafutás fontosabb vonatkozásaival, törekvéseivel

Államférfi – politikai érdeklődés: modern politikai művek (40 kötet) és történeti munkák (magyar történelem 65 kötet, összesen: 151 kötet)

Katona – hadtudományi művek (1662-es is! 34 kötet)

Költő – latin és olasz poéták (összesen: 83 kötet)

Zrínyi-költészet: neolatin (olasz) irodalmi műfajok, formák meghonosítása, ennek egyik eszköze, forrása a könyvtár

Zrínyi katonai-politikai elképzelése: az ország felszabadítása, újraegyesítése, török elleni támadó háború és a belső reformok útján

A KÖNYVTÁR A KÖZÖSSÉG SZOLGÁLATÁBAN

Zrínyi-költészet: neolatin (olasz) irodalmi műfajok, formák meghonosítása, ennek egyik eszköze, forrása a könyvtár

Zrínyi katonai-politikai elképzelése: az ország felszabadítása, újraegyesítése, török elleni támadó háború és a belső reformok útján

Tanítás – tanulás: központi fogalmak Zrínyinél:

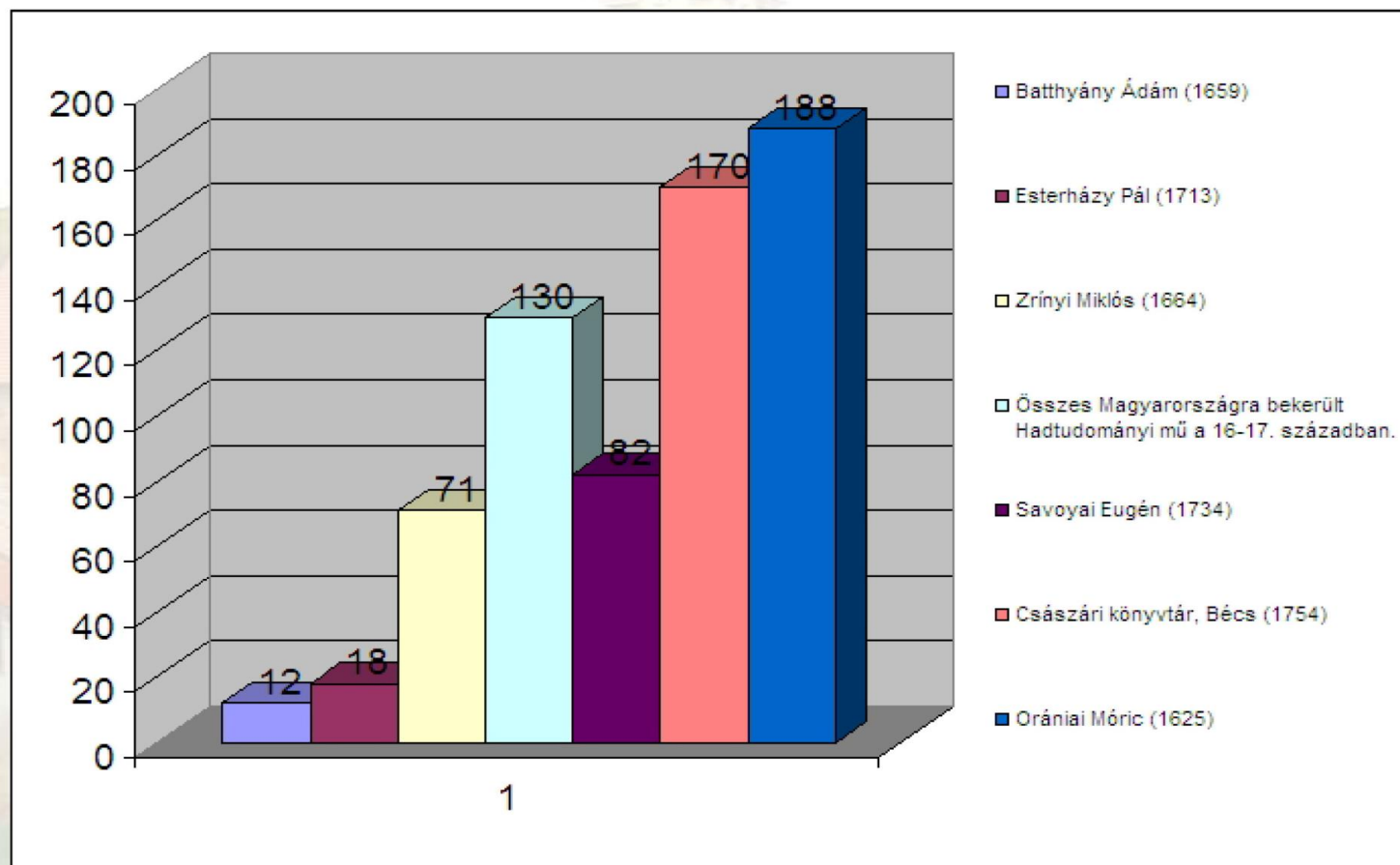
„Hogy az hadakozó tudomány nagy segítséget veszzen az tanulásból”
„az emberi elme mind vitézi mesterségre, mind más minden dologra
sehonnan annyi segítséget nem veszzen mint a tanulásból és a
história olvasásból”

„Bánom, hogy minékünk magyaroknak egy bolond példabeszédünk
vagyon ez ellen, hogy nem jó papirosból hadakozni, de mennyi i
gazsága legyen ennek a mondásnak, lássa meg az aki okos.”
(*Vitéz hadnagy* 1. discursus)

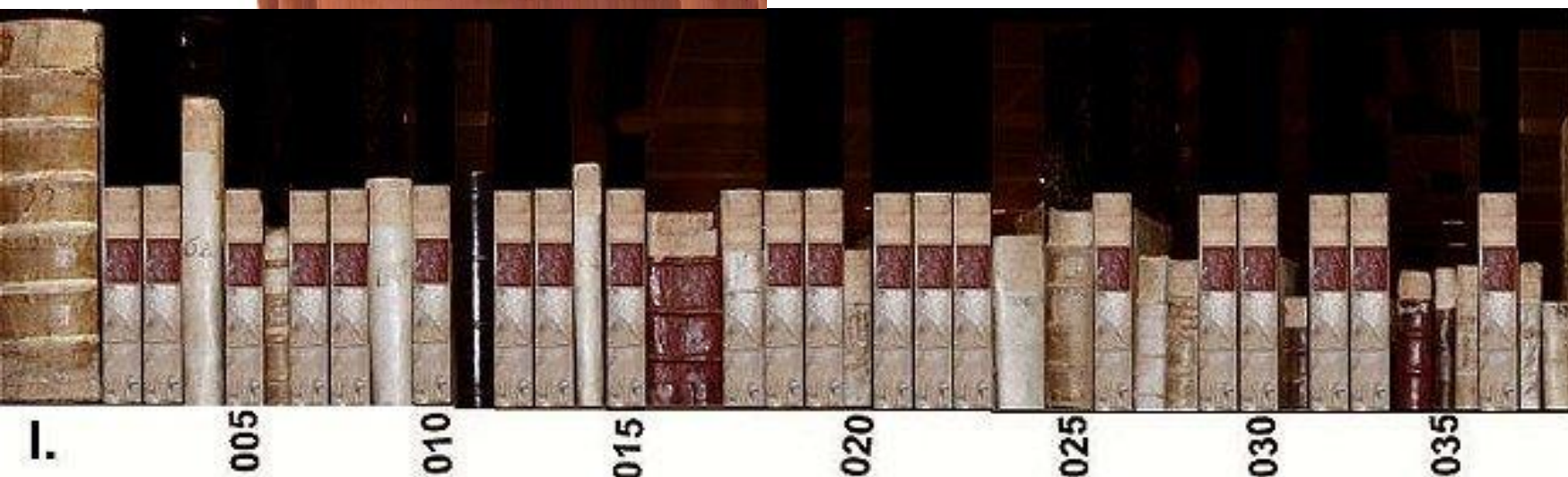
A közösség (haza) szolgálata – tanulás – tanítás: eszköz a könyv

EGY TÖRTÉNELMI PÉLDA – ZRÍNYI MIKLÓS KÖNYVTÁRA

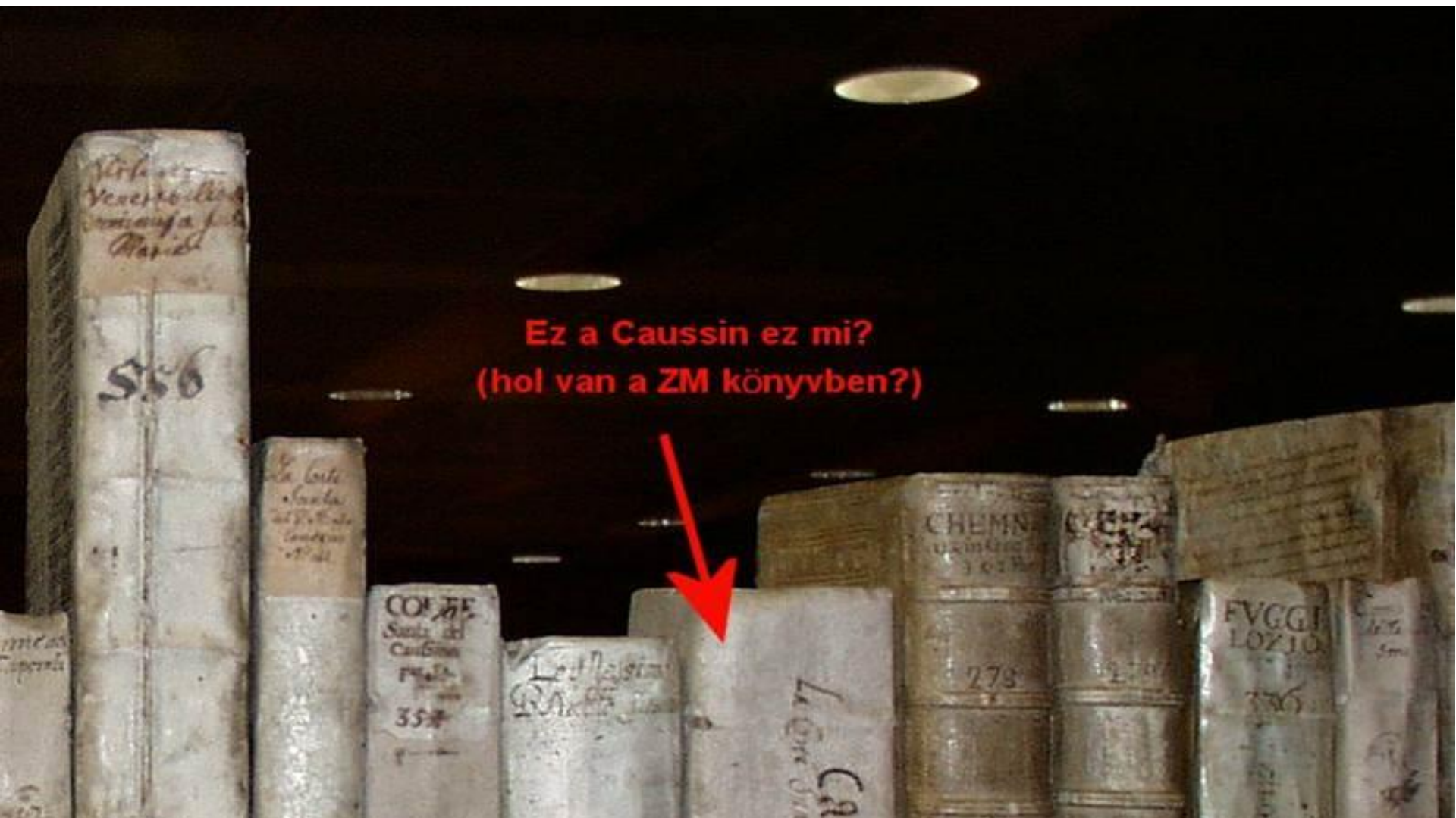
Zrínyi Miklós hadtudományi könyvtára
A Zrínyi-könyvtár hadtudományai köteteinek száma a kor jelentősebb hadtudományi gyűjteményeihez viszonyítva

A KÖNYVEK ELHELYEZÉSE A ZRÍNYI-KÖNYVTÁRBAN (REKONSTRUKCIÓ)

EGY TÖRTÉNELMI PÉLDA – ZRÍNYI MIKLÓS KÖNYVTÁRA

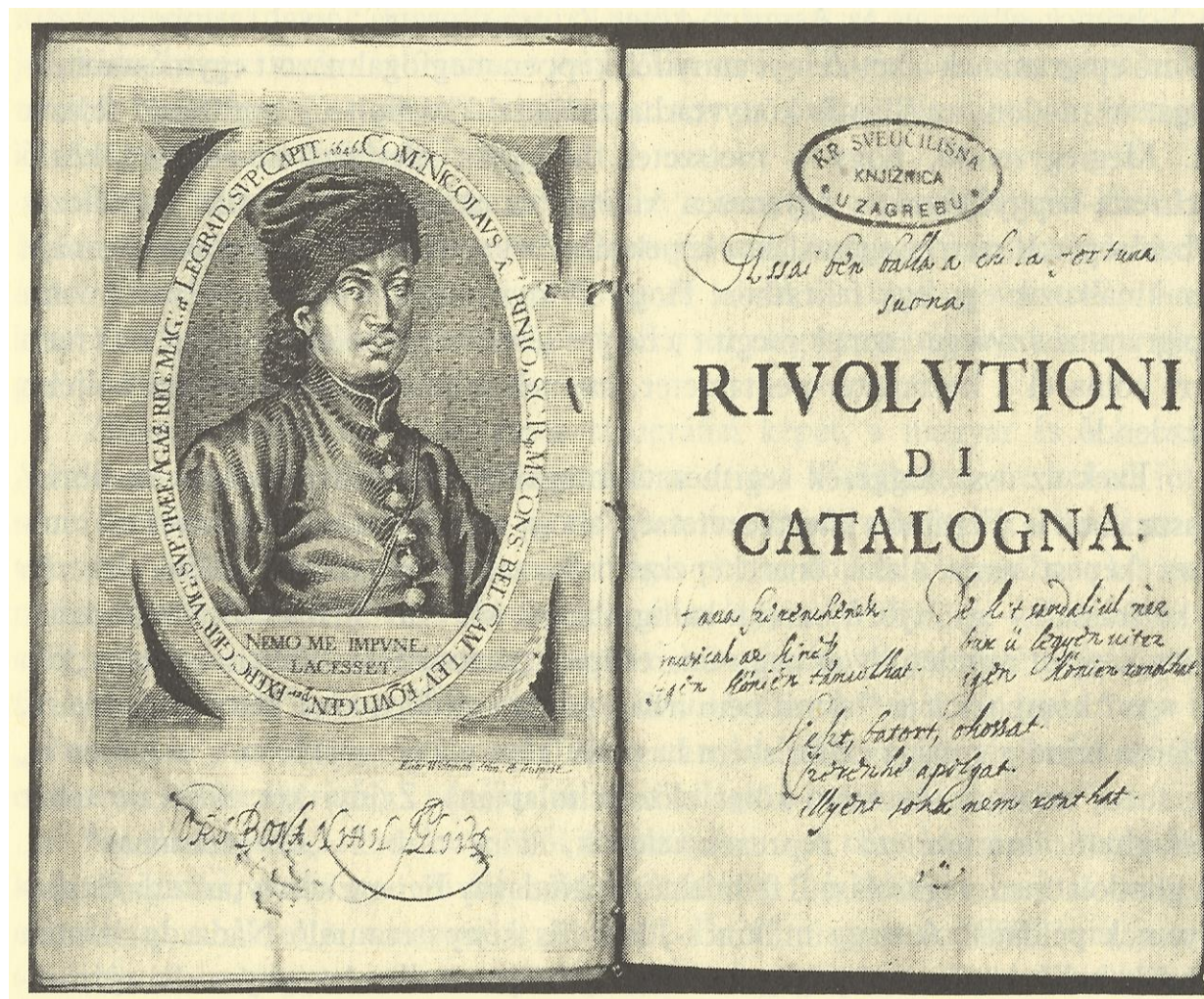
ZRÍNYI MIKLÓS EXLIBRISEI JELMONDATAIVAL (ELIAS WIDEMANN RÉZMETSZETE 1646, ILL. 1652)

ZRÍNYI MIKLÓS 1646-OS EXLIBRISE JELMONDATÁVAL ÉS MAGYAR NYELVŰ EPIGRAMMÁJA (BZ 197)

„Java szerencsének
Muzsikál az kinek
Igen könnyen táncolhat.
De kit sandalyul néz,
Bár ű legyen vitéz,
Igen könnyen romolhat.
Készt, bátort, okosat
Szerencse apolgat,
Illyent soha nem ronthat.”

Assarino, Luca: Le
rivolutioni di Catalogna
(BZ 197)

ZRÍNYI KÖNYVBEJEGYZÉSEI

to rum millium numerum, pro ruinis in acie constitissent, nostri vix subire quidem
muros ausi, amissis plus minus ducentis, è sociorum numero, retrocedere coacti
fuere: Palfiusque & cæteri, qui prodierant inter pilas volitantes, & tædas ac tu-
bos fictiles sulphure & pice repletos ardentesque, non sine vitæ periculo versati,
post monumentum quoddam lapideum sese reducere, quo in conatu Valentino
Balassio, impigro iuueni, ac Martis simul & Palladis cultori vtrumque femur
glande plumbea traiectum est; quo vulnere, quamquam intactis ossibus inflicto,
paucos post dies interiit. Eandem fortunam subiit Curcius quoque tribunus,
crassiore sclopeto vulneratus, ac Balassium eodem fato iisdem in castris sequutus

*Lib. 366
Balassi & Luthi
Curcius ca-
dunt, Balassi*

„hej szegény Balassi
Bálint” Zrínyi
bejegyzése Istvánffy
Miklós magyar
történetébe (BZ 366)

Zrínyi sk. jelmondata és
possesor bejegyzése Vittorio
Siri művébe (BZ 51/I.)

Isselt Michael
von: *Mercurii
Gallobelgici*
(BZ 145)

*Sors bona nihil aliud
Et nuncio librorum Comitis N. N.
v. Jan. Degner Salustius (notis
et laudis Bari*

in Gallia, Chri-
feriantur. Comes
militum delectu,
ijs, & aliquot tur-
d nouam expedi-
diunxerunt se Sti-
ciarum pedites; i-
ecem millibus ar-
st maturam de-

*Comitis
Seruini
videtur.*

*Jo. Zrínyi
G. 366*

ZRÍNYI KÖNYVBEJEGYZÉSEI

328 Discorso sopra Cornelio Tacito

Reg. c. 16.

a consigli di quelli, che sono nel medesimo fatto interessati pensan-
dosi, che parlino sinceramente. Questo conoscendo Davide, vol-
se, che il suo grandissimo confidente Chusai e Achis, fingesse di
aderire ad Absalon, acciò che potesse impedire i consigli di A-
chitofel, come ottimamente gli riuscì. Così Gamaliele stando fra
Sacerdoti, impedì la morte di S. Pietro. Spurinna essendo in-
Piacenza alla guardia di quella Città, vedendo, che i suoi solda-
ti lo voleuano forzare a combattere co' Vitelliani, maggior di
numero, e di bravura, finse di essere ancor egli dell' istessa opinio-
ne, vedendogli in tanto tumulto, e conducendogli fuori con faci-
lità gli fece accorgere dell' errore, e del pericolo, e con buone ragio-
ni gli ridusse all' obediènza. Fit temeritatis alienæ Comes
Spurinna, primò coactus, mox velle simulans, quo plus
auctoritatis inesset consilijs, si seditio mitesceret. E poco
più giù: Ipse postremo Spurinna non tam culpam expro-
bans, quam ratione ostendens relictis exploratoribus, ce-
teros Placentiam reduxit minus turbidos, & Imperia acci-
pientis. I Nolani vedendo che la Plebe voleua aderire ad An-
nibale, finsero di essere dell' istessa opinione, e così poterno tratte-
ner tanto, che arrivò Marcello. Vbi Senatum metus accepit,
si palam contra tenderent resisti multitudinē concitata,
non posse clam simulando dilationem mali inueniunt,
placere enim sibi defectionem ad Annibalem simulant:
Inuero questo è un esquisito modo, quando non si può resistere ad
un Popolo, secondarlo, perciò che essendo fuor del sospetto, si può
profittar molto. Un' esempio anche n' habbiamo in questo primo
Libro di Tacito di quel Clemente Centurione, il quale parlando
all' esercito non disse mai fatte, e dite, ma facciamo, e diciamo,
per dimostrarci anch' egli interessato. Quamquē filium Imper-
atoris obsidebimus, quis certaminum finis? Percennio-
ne, & Vibuleno Sacramentum dicaturi sumus?

Percio-

„Ha Mohács mezein az király így tetette
volna magát, mint az Spurinna, talám
elhatták volna az bolond vitézek az ű
bolondságokat” Zrínyi margójegyzete
Virgilio Malvezzi: *Discorsi sopra Cornelio
Tacito* c. művébe (BZ 285)

„A Zrínyi család azért is
diadalmaskodhat és
dícsérendő, mert nem volt
olyan tagja, aki vagy
ingatagnak, vagy urához
hűtlennek volna mondható;
így hát nagyobb dicsőség
háramlik az emberre a jó
utódban, mint a rosszban”

Salmensis statim accepto mandato
venititur. f. lib. 23, fol. 495, numero 30
Ego credo quod ~~Stamus~~ Metmetes idolo
mortem Sulimani occultaui. It prius Se-
mus filius quam Paiores sciat, et
Regnum arripit.

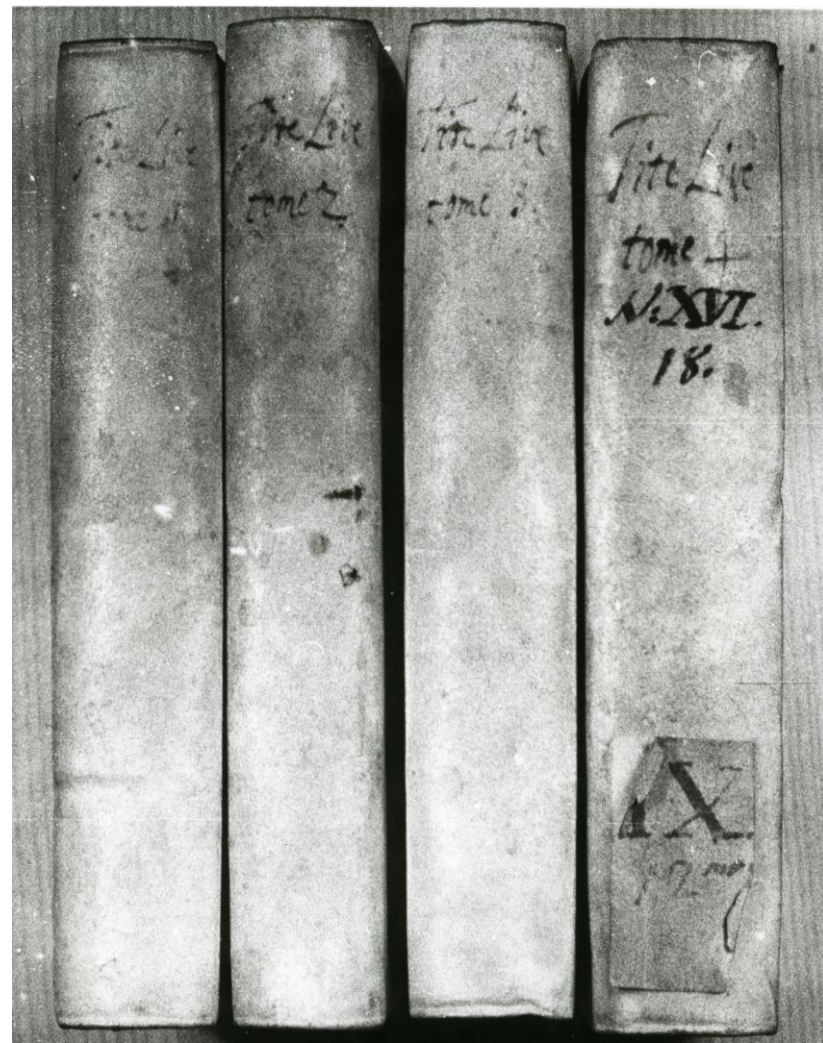
7 nobilitatem quamquam initio propositi te-
nuerim. f. lib. 25, fo. 535, n. 10,

8 familia Zriniana ideo potest triumphare et
laudabilis esse quia nemo ex ipsa fuit qui aut imbellis
aut infidelis domino suo, nominari potuisset. ergo ma-
iorem gloriam consequitur homo in successore bono quam
in malo. potest hic obijci. et concedere aliquis posse
respectu familiae, quia ut maior et laudabilior sit co-
res bonos fuisse requiritur. sed respectu dignitatis
quod non semper maius in familia eade regere
possit. Respondetur. vel ille imperator aut quisquis
melius optat honorem suum, vel totius Reipublicae
aut non Princeps sed Tyrannus est, si Reipublica
ergo oportet, ut et successorem bonum desi-
deret, quia maior honor est Reipublicae seu Re-
gi omnes bonos habuisse principes quam om-
nes tyrannos.

Secunda ratio quia si malum successorem elige-
ret et ille succedens si notione aliquid haberet
ad hanc regulam se applicando adhuc periret.

A ZRÍNYI-KÖNYVTÁR MINT KULTURÁLIS TRANSZFER

- ❖ Elsősorban Zrínyi Miklós igényei szerinti, tudatos gyűjtés eredménye
- ❖ Zrínyi Miklós költői-írói munkáinak forrása
- ❖ A mediterrán kultúra meghonosítása, közvetítés a kultúrák között: kulturális transzfer
- ❖ Más könyvtárak töredékei is helyet kaptak benne (Istvánffy-, Mikulich-, Liszti-könyvtár, Jóna István könyvei, stb.)
- ❖ Bár nem közkönyvtár, a közösség érdekében jött létre, és Zrínyin kívül alkalmanként mások is használták, (Forstall Márk, Vitnyédy István, Megyei Zsigmond, Jurij Križanic)
- ❖ A 20. századtól ismét élő, kutatható, a tudomány szolgálatában álló könyvtár

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE